

Riktlinje för organisering

BILDNINGSNÄMNDEN

Dokumentinformation

Fastställt av:	Bildningsnämnden
Fastställt, datum:	2026-03-05
Dokumentsansvarig:	Sektorchef, Sektor bildning
Ansvarig för revidering:	Bildningsnämnden
Gäller för:	Bildningsnämndens områden
Gäller till, datum:	Tills vidare

Innehållsförteckning

Dokumentinformation	2
Inledning	4
Avgränsning	5
1 Organiseringens nivåer	6
1.1 Program för bildning	6
1.2 Skolenheten – rektors uppdrag	6
1.3 Enhetsstruktur – Bildningsnämndens uppdrag	6
1.4 Tillgänglighet i kommunen – Bildningsnämndens uppdrag	8
2 Riktlinje för organisering	11
2.1 Enhetssammansättning	11
2.2 Enhetsstorlek	11

Inledning

Denna riktlinje fastställer principer för bildningsverksamheternas organisering. Riktlinjen är normerande och underordnad Program för bildning och utgör ett konkret stöd för planering och planer - utan att vara bindande. Riktlinjen är således vägledande vid beslut om enheters storlek, dimensionering, lokalförsörjning och skolstruktur.

Denna riktlinje ersätter alla tidigare beslut som rör bildningsverksamheternas organisering inom nedanstående avgränsning.

Avgränsning

Denna riktlinje reagerar endast nedanstående verksamheter och skolformer inom Bildningsnämndens ansvarsområde:

- Förskola
- Förskoleklass
- Grundskola
- Anpassad grundskola
- Gymnasieskola
- Anpassad gymnasieskola
- Kommunal vuxenutbildning

Annan organisering, såsom områdesindelning, resursskola, centrala stödfunktioner, etc. berörs inte. Likaså regleras inte heller organisering för upptagningsområden och liknande överväganden för att tillgodose elevers rätt till en skola nära hemmet. Slutligen rör organisering *endast* enheternas storlek och kapacitet.

1 Organiseringens nivåer

1.1 Program för bildning

Program för bildning (KS 2025/484) utgör riktlinjens grund. I programmet beskrivs målbilden där varje individ ska utvecklas så långt som möjligt, både kunskapsmässigt och som samhällsmedborgare. Program för bildning betonar lärandets relationella karaktär, behov av kontinuitet, samt grundläggande värden. Dessa aspekter återfinns således inte i denna riktlinje.

Vidare beskrivs i Program för bildning att verksamhetens organisation ska *utgå från och stödja* undervisning, relationer, ledarskap, utveckling etc., och inte tvärtom. Syftet är att uppnå högre måluppfyllelse genom att använda resurser på ett sätt där lärandets och utvecklingens förutsättningar och villkor sätts i fokus. Denna grundläggande ordning utgör startpunkten för föreliggande riktlinje för organisering. Program för bildning vägleder därigenom samtliga beslut om utformningen av skolstruktur, enheters storlek och kapacitet.

1.2 Skolenheten – rektors uppdrag

Skollagen (2018:1303) 2 kap. 10 §:

"Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov."

Det innebär att den *inre organisationen* som avser enheten, såsom grupp- och klassindelningar, schema, grupp- och klasstorlekar, tjänsteplanering, arbetslagsindelning, pedagogiska funktioner, ledning, stödfunktioner, etc. beslutas av rektor, och är inte en del av föreliggande riktlinje.

1.3 Enhetsstruktur – Bildningsnämndens uppdrag

Beslut om enhetsstruktur utgör Bildningsnämndens centrala ansvarsområde. Medan rektor beslutar om enhetens *inre* organisation beslutar Bildningsnämnden bl a om varje enhets kapacitet och storlek samt resurstilldelning mellan enheter.

Dessa beslut skapar de yttre ramar inom vilka rektor organiserar verksamheten. Bildningsnämndens beslut påverkar därmed direkt möjligheten att uppfylla juridiska krav, skapa förutsättningar för kvalitet, säkerställa organisatorisk resiliens, etc. Föreliggande riktlinjer utgör därmed

det mest betydelsefulla verktyget för att styra mot målen, såsom de framkommer i Program för bildning.

1.3.1 Enhetsstorlek – olika perspektiv på resiliens

Resiliens betyder kortfattat motståndskraft och förmågan att återhämta sig eller anpassa sig efter en störning, kris eller förändring. Ordet kommer från latinets *resilio* ("studsas tillbaka") och används inom flera olika områden, bl a för organisationer. Man kan se resiliens som en kombination av uthållighet (att stå emot) och elasticitet (att studsas tillbaka och lära sig av det skedda). Föreliggande riktlinje för organisering ska stödja och vägleda beslut för en organisering av enheter med tillräcklig organisatorisk resiliens.

1 Juridisk resiliens

Skollagen (2010:800) ställer krav som påverkar storleken på skolenheter. Nedan följer ett urval av sådana krav som bedöms ha bäring på föreliggande riktlinje.

Enligt skollagen 9 kap 12 § och 10 kap 24 § samt regeringsformen 2 kap 18 § ansvarar hemkommunen för att alla skolpliktiga barn i kommunen får utbildning. Det betyder att alla elever som önskar en plats i en kommunal skola måste erbjudas en sådan och att en elev aldrig kan tvingas gå i en fristående skola. Dessa bestämmelser medför en skyldighet för kommunen att kunna tillhandahålla skolplatser även för elever som valt fristående skolor.

Enligt en motsvarande bestämmelse i skollagen 8 kap 12 § ansvarar hemkommunen också för att utbildning i förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen som ska erbjudas detta.

Enligt 2 kap. 24 a–24 d §§ ska elever ha tillgång till skolbibliotek. Fr.o.m. 1 juli 2025 gäller att skolbibliotek som huvudregel ska finnas på den egna enheten, avse en samlad verksamhet med särskild lokal och vara bemannat så att ändamålen uppnås. Huvudman ska sträva efter att anställa personal utbildad i biblioteks- och informationsvetenskap

Enligt 2 kap. 25–28 §§ ska elevhälsa finnas för elever i förskoleklass och obligatoriska skolformer. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser med tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagog eller speciallärare. Arbetet ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå i samverkan med lärare, vara främst förebyggande och hälsofrämjande.

Detta bedöms kräva tillräcklig organisatorisk bärkraft.

2 Verksamhetsresiliens – lärande och utveckling

Enheters storlek påverkar dynamiken mellan barn och elever. Lärande är en relationell process som gynnas av social variation och ett utbyte mellan barn och elever med olika erfarenheter. Tillräckligt stora enheter möjliggör en bredare representation av olika perspektiv, inkludering av barn och elever med olika förutsättningar samt möjlighet till nya sociala konstellationer.

För att utveckla undervisningen förutsätts ett systematiskt utvecklingsarbete som kräver en tillräcklig kollegial mångfald och tillräckligt organisatoriskt utrymme. Professionellt lärande och utveckling bygger på kollegiala processer med en variation av olika perspektiv, och möjligheter till robusta satsningar som bärs av en större grupp lärare över tid, inom ramen för en tillräckligt stor enhet.

Enheter med en viss storlek har bättre möjligheter att rekrytera legitimerad och erfaren personal samt har en bredare marginal att tillgodose en kvalitativ verksamhet även vid t ex personalfrånvaro.

3 Arbetsmiljö- och ledningsresiliens

Lärares arbetsmiljö påverkas av enhetens storlek och organisatoriska förutsättningar. För att möjliggöra en organisation med ämneslag, arbetslag och kollegialt lärande, krävs enheter med en viss storlek.

Nyexaminerade lärare och andra yrkesgrupper behöver erfarna mentorer och ett kvalitativt professionssammanhang för att utvecklas, vilket möjliggörs i större enheter.

Rektorer som ansvarar för *en* enhet kan i i högre utsträckning utöva kontinuerligt och mer effektivt pedagogiskt ledarskap och på ett mer genomgripande sätt värna arbetsmiljön.

När servicefunktioner som administration, schemaläggning, IT-stöd och vaktmästeri saknas, finns risk att lärare blir "allt-i-allo", vilket minskar tid för undervisning och professionsutveckling.

1.4 Tillgänglighet i kommunen – Bildningsnämndens uppdrag

1.4.1 Förskola och grundskola

Tillgänglighet innebär att alla barn och elever ska kunna ta sig till förskola och skola tryggt, rimligt och likvärdigt. Enligt skollagen 1 kap. 8 § ska alla, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet.

Skollagen reglerar inte huvudmannens ansvar för geografisk placering av skolor eller acceptabla avstånd, mer än det övergripande ansvaret att säkerställa lika tillgång till utbildning. Istället utgör *Kommunens skolskjutsregler* en grund för planering av tillgänglighet, i fråga om avstånd och restider.

Upptagningsområden som planeringsverktyg skapar stabilitet och likvärdighet. Verktöget används för att anvisa elever, fastställa skolskjutsrätt och planera dimensionering. Planeringsverktyget ska vara flexibelt för att möta befolkningsförändringar och skolvalsmönster.

Upptagningsområden syftar till att säkerställa att varje elev ska ha en möjlighet att gå på en skolenhet *nära hemmet* – närhetsprincipen. Det innebär inte att det med självklarhet ska vara den skola som är *närmast hemmet*.

Vidare är upptagningsområden ett underlag för kommunens samhällsplanering och ska också bidra till att tillse att det finns lämpliga färdvägar mellan hemmet och skolenheten. Slutligen utgör upptagningsområden underlag för att fastställa rätten till skolskjuts. Beslut om upptagningsområden är fattat i Bildningsnämnden (BIN 2023/264) och kan omprövas årligen.

För att möjliggöra tillgänglighet planeras för en viss överkapacitet. Enligt skollagen 9 kap 12 § och 10 kap 24 § samt regeringsformen 2 kap 18 §, skall sådan planering omfatta samtliga barn och elever i kommunen.

Vid planering av överkapacitet görs därför löpande en bedömning av andelen barn och elever i Lidköpings kommuns egna verksamheter, jämfört med bedömningen av andelen barn och elever hos fristående skolhuvudman eller andra kommunala huvudmän.

Denna överkapacitet sätts alltså i relation endast till barn, elever och studerande som sökt till, och/eller går i Lidköpings kommuns egna verksamheter, och inte de barn, elever och studerande i kommunen som sökt till och/eller går hos fristående skolhuvudman eller andra kommunala huvudmän.

Överkapacitet i denna riktlinje uttrycks som *beläggningsgrad* och anger det utrymme och kapacitet som organisationen ska ha för att hantera variationer i elevunderlag. Det kan t ex handla om demografiska variationer, inflyttning, oförutsedda händelser och skolval. Förskolan har behov av lägre beläggningsgrad än grundskola F-6 eftersom efterfrågan påverkas av födelsetal, migration och vårdnadshavares sysselsättningsgrad, med kortare planeringshorisont.

Riktlinje om beläggningsgrad gäller Bildningsnämndens *totala kapacitet* för respektive område och inte för varje enskild enhet.

Som riktlinje för organisering utgår bildningsnämnden från följande beläggningsgrader,

- Förskola: 90 % beläggningsgrad $\pm$ 2 %
- Grundskola F-6: 92 % beläggningsgrad $\pm$ 2 %
- Grundskola 7-9: 92 % beläggningsgrad $\pm$ 2 %

1.4.2 Gymnasieskola, Kommunal vuxenutbildning, Anpassad grundskola samt Anpassad gymnasieskola

Bildningsnämnden har som riktlinje att hålla samman gymnasieskolans enheter på en och samma geografiska plats. Särskild hänsyn ska tas till tillgänglighet via kollektivtrafik. Att ange riktlinje för beläggningsgrad bedöms inte vara aktuellt för gymnasieskola.

Bildningsnämnden har som riktlinje att hålla samman vuxenutbildningens enheter på en och samma geografiska plats. Särskild hänsyn ska tas till tillgänglighet via kollektivtrafik. Att ange riktlinje för beläggningsgrad bedöms inte vara aktuellt för Kommunal vuxenutbildning.

Bildningsnämnden har som riktlinje att tillgängliggöra Anpassad grundskola samt Anpassad gymnasieskola genom att placera dessa i anslutning till befintliga grundskole- och gymnasienheter som bedöms lämpliga.

2 Riktlinje för organisering

2.1 Enhetssammansättning

Bildningsnämnden utgår från följande riktlinjer när det gäller skolforms- och stadiesammansättning:

- Förskola: Skolformen förskola utgör grunden för en förskola.
- Grundskola F-6: Skolformerna/stadierna förskoleklass, lågstadium (åk 1-3) och mellanstadium (åk 4-6) utgör grunden för en F-6 enhet.
- Grundskola 7-9: Högstadiets årskurser 7-9 utgör grunden för en 7-9 enhet.
- Anpassad grundskola 1-9: skolformen placeras i direkt anslutning till en grundskola med motsvarande årskurser.

Bildningsnämnden ser i särskilda fall inget hinder i att kombinera olika varianter av F-6, högstadium, förskola, grundskola/Anpassad grundskola i samma enhet.

- Gymnasieskola: Gymnasieskolans nationella program, Anpassad gymnasieskola samt Introduktionsprogrammen utgör grunden för en gymnasieenhet.
- Kommunal vuxenutbildning: Skolformen kommunal vuxenutbildning utgör grunden för en vuxenutbildningsenhet

Bildningsnämnden ser i särskilda fall inget hinder i att kombinera gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning samt anpassad gymnasieskola i samma enhet.

2.2 Enhetsstorlek

I avsnitt 1.3.1 återfinns ett antal perspektiv på aspekter på organisatorisk resiliens som kan tjäna som utgångspunkt för organisering. Vart och ett av perspektiven pekar mot att en enhets minimistorlek är kritisk ur samtliga perspektiv.

Den slutliga bedömningen är att riktlinje för organisering fångas bäst genom att riktvärden för enhetsstorlek uttrycks i *antalet barn, elever samt studerande per enhet*. Detta uttryck påverkar de flesta perspektiv och värden som är av betydelse för organisering av Bildningsnämndens verksamheter.

Bildningsnämnden utgår från följande riktlinjer för enhetsstorlek.

2.2.1 Förskolenheten

En förskoleenhet bör inte understiga 50 barn per enhet. Vid denna storlek möjliggörs olika varianter av gruppindelningar som ger en social dynamik för barnens lärande. Denna enhetsstorlek ger ett tillräcklig stort lärarkollegium och andra yrkesgrupper, för att tillförsäkra möjligheten för att ett systematiskt kvalitetsarbete genomförs, samt att enheten når en tillräcklig resiliens för att hantera utmanande situationer.

2.2.2 F-6-enheten

En F-6-enhet bör möjliggöra en tvåparallellig organisation men bör inte understiga 150 elever per enhet. En tvåparallellig organisation möjliggör olika varianter av gruppindelningar som ger en social dynamik för barnens lärande i undervisningen och deras utveckling genom en mångfald av sociala ytor, på raster och på fritiden. Denna enhetsstorlek ger vidare ett tillräcklig stort lärarkollegium för att tillförsäkra möjligheten för att ett systematiskt kvalitetsarbete genomförs, samt att enheten når en tillräcklig resiliens för att hantera utmanande situationer. Juridiska krav såsom skolbibliotekarier, elevhälsa samt kompetensförsörjning av legitimerade lärare med rätt behörighet, kan enklare tillgodoses vid en sådan storlek.

2.2.3 7-9-enheten

En 7-9-enhet bör möjliggöra en sex-till åttap parallellig organisation men bör inte understiga 300 elever per enhet. En sexparallellig organisation möjliggör en organisation med behöriga ämneslärare i högstadiets ämnen. Det ger en dynamik för barnens lärande i undervisningen och deras utveckling genom en mångfald av sociala ytor, på raster och på fritiden. Denna enhetsstorlek ger vidare ett tillräcklig stort lärarkollegium för att tillförsäkra möjligheten för att ett systematiskt kvalitetsarbete genomförs, samt att enheten når en tillräcklig resiliens för att hantera utmanande situationer. Juridiska krav såsom skolbibliotekarier, elevhälsa samt kompetensförsörjning av legitimerade lärare med rätt behörighet, kan enklare tillgodoses vid en sådan storlek.

2.2.4 Anpassad grundskola

Organisering inom anpassad grundskola utgår från det behov som finns av denna verksamhet.

2.2.5 Gymnasieskola

Gymnasieskolan dimensionering beror på programutbud, elevefterfrågan och arbetsmarknadens behov. Varje program dimensioneras efter sin karaktär och elevprognos. Samarbete inom samverkansområdet prioriteras.

2.2.6 Anpassad verksamhet inom gymnasieskola

Precis som för övrig gymnasieverksamhet sker en dimensionering utifrån programutbud och elevefterfrågan inklusive målgruppens behov. Samarbeten inom samverkansområdet prioriteras.

2.2.7 Vuxenutbildning

Vuxenutbildningen dimensioneras efter målgruppens behov, studietakt och arbetsmarknadens kompetensbehov. Kvalitetssäkring genom uppföljning av genomströmning och måluppfyllelse.